

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR

UNIVERSITATEA DIN NAPOLI “FEDERICO II”
DEPARTAMENTUL DE ECONOMIE, MANAGEMENT ȘI INSTITUȚII

CRIPTOMONEDELE ÎN CERCETAREA ȘI PRACTICA
CONTABILĂ ȘI DE AUDIT
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Coordonatori Științifici:

Prof. univ. dr. Adriana Tiron-Tudor

Prof. univ. dr. Francesca Manes Rossi

Doctorand:

Ștefania Mierliță-Pantea

Cluj-Napoca

2025

Cuprins

Introducerea Tezei	7
Capitolul I. Investigând Teritoriile Neexplorate: O Analiză Structurată a Literaturii de Specialitate Privind Contabilitatea și Auditul Criptomonedelor.....	13
1.1. Introducere	13
1.2. Criptomonedele: concept și diverse perspective	15
1.2.1. Definirea criptomonedelor	15
1.2.2. Fundamentarea tehnologică și crearea criptomonedelor	17
1.2.3. Importanța și dezvoltarea pieței	18
1.2.4. Reglementările legale existente	20
1.2.5. Perspectivile principalilor stabilizatori de standarde contabile asupra criptomonedelor.....	22
1.3. Metodologie	27
1.3.1. Designul cercetării și întrebările de cercetare	27
1.3.2. Colectarea datelor	29
1.3.3. Cadrul analitic, fiabilitatea, validitatea și codarea	33
1.4. Rezultate și discuții	35
1.4.1. Evoluția cercetării privind dezvoltarea criptomonedelor în contabilitate și audit (RQ1)	35
1.4.2. Focalizarea și critica literaturii privind contabilitatea și auditul criptomonedelor (RQ2)	41
1.4.3. Viitorul cercetării în domeniul contabilității și auditului criptomonedelor (RQ3).....	67
1.5. Concluzii	69
Capitolul II. Implicarea Părților Interesate prin Scrisori cu Comentarii: Tratatamentul Contabil și Mențiunile propuse de către FASB pentru Criptoactive	71
2.1. Introducere	71
2.2. Elaborarea unor reglementări specifice cripto: context și literatura existentă	74
2.2.1. Criptomonedele: oportunități, riscuri, reglementări	74
2.2.2. Studii anterioare privind participarea prin scrisori cu comentarii	75
2.3. Cadrul teoretic.....	77
2.4. Metodologie.....	79
2.4.1. Contextul cercetării	79
2.4.2. Colectarea datelor și întrebările de cercetare	80
2.4.3. Codarea și analiza datelor.....	81
2.5. Rezultate și discuții	87
2.5.1. Nivelul de submitere în funcție de tipul de respondenți (RQ1)	87
2.5.2. Forma de suport în funcție de tipul de respondenți (RQ2).....	89
2.5.3. Contribuția părților interesate (RQ3)	94
2.5.4. Receptivitatea FASB la contribuțiile părților interesate (RQ4).....	99
2.6. Concluzii	108
Capitolul III. Investigarea Dimensiunilor de Risc ale Tranzacțiilor cu Criptomonede în Audit	113
3.1. Introducere	113

3.2. Dezbateri privind auditul criptomonedelor.....	115
3.2.1. Articole academice.....	116
3.2.2. Perspectiva practicienilor – organizații profesionale contabile & firmele de audit Big 4	119
3.3. Cadrul teoretic.....	120
3.4. Dezvoltarea ipotezelor	122
3.5. Metodologie.....	126
3.5.1. Designul cercetării.....	126
3.5.2. Colectarea datelor.....	130
3.5.3. Analiza datelor	131
3.6. Rezultate	133
3.6.1. Identificarea și ierarhizarea riscurilor aferente criptomonedelor	133
3.6.2. Evaluarea modelului extern.....	135
3.6.3. Evaluarea modelului intern	140
3.7. Discuții.....	142
3.7.1. Ierarhizarea riscurilor criptomonedelor	142
3.7.2. Rolul scepticismului în evaluarea riscului criptomonedelor	145
3.8. Concluzii	149
<i>Concluzii Finale ale Tezei</i>	<i>152</i>
<i>Bibliografie.....</i>	<i>163</i>
<i>Anexe</i>	<i>183</i>

1. Contextul și Importanța Cercetării

În ultimii ani, apariția criptomonedelor a devenit una dintre cele mai semnificative evoluții din cadrul economiei digitale globale. Expansiunea lor rapidă se reflectă prin creșterea capitalizării de piață, care a depășit 3.9 trilioane de dolari în octombrie 2025, cât și în nivelul ridicat al participării instituționale, cum ar fi aprobarea de către Securities and Exchange Commission (SEC) a listării și tranzacționării a 11 fonduri tranzacționate la bursă (ETF) cu criptomonede. Aceste aspecte cheie demonstrează adoptarea lor pe scară largă și subliniază impactul pe care acestea îl au asupra diverselor părți interesate, precum autoritățile de reglementare și practicienii.

Prin combinarea tehnologiilor descentralizate, a criptografiei și a rețelelor peer-to-peer, criptomonedele au transformat tranzacțiile financiare și practicile investiționale, creând o nouă clasă de active digitale care pune la încercare practicile tradiționale de contabilitate și audit. În pofida adoptării lor crescute de către companii și investitori, cadrele de raportare contabilă și standardele de audit au întâmpinat dificultăți în a ține pasul cu această inovație. În mod specific, decizia oferită de către International Accounting Standards Board (IASB) de a recurge la IAS 2 „Stocuri” sau IAS 38 „Active necorporale” pentru contabilizarea criptomonedelor este considerată o soluție pe termen scurt, în timp ce proiectul recent al Financial Accounting Standards Board (FASB) privind modificarea standardului referitor la active necorporale (Topic 350) evidențiază presiunile de reglementare, conducând la solicitări pentru un standard dedicat criptomonedelor. Lipsa unor reguli de recunoaștere și evaluare acceptate la nivel global, împreună cu preocupările legate de volatilitate, evaluare și securitate cibernetică, au generat lacune semnificative între practică și reglementare.

Natura unică a criptomonedelor generează provocări noi pentru profesioniștii contabili și auditori. Aceștia trebuie să dobândească experiență și expertiză dincolo de raportarea financiară tradițională, precum înțelegerea funcționării portofelelor crypto. Acest lucru necesită o colaborare interdisciplinară între specialiști în contabilitate sau audit și experți în IT sau blockchain.

Prezenta cercetare doctorală răspunde acestor provocări prin investigarea modului în care criptomonedele sunt integrate în cercetarea și practica din domeniul contabilității și auditului, oferind o analiză multidisciplinară a criptomonedelor, și explorând tratamentul acestora în literatura academică, evoluția cadrului de reglementare și implicațiile pentru auditori. Din această perspectivă, teza își propune să contribuie atât la dezvoltarea cunoașterii teoretice, cât și la

îmbunătățirea abordărilor practice privind unul dintre cele mai dinamice fenomene din mediul financiar al secolului 21.

2. Scopul Cercetării, Obiectivele și Întrebările de Cercetare

Scopul principal al tezei este de a examina impactul criptomonedelor asupra profesiilor de contabilitate și audit prin intermediul a trei dimensiuni interdependente: cunoașterea academică, procesele de reglementare, și riscurile profesionale. În mod specific, această teză este structurată în jurul a trei obiective principale. În primul rând, analizează evoluția și stadiul actual al cercetării privind contabilitatea și auditul criptomonedelor, identificând temele, tendințele și lacunele existente în cunoaștere. În al doilea rând, se concentrează asupra participării părților interesate și asupra legitimității în procesul de elaborare a standardelor pentru activele crypto, având în vedere cel mai recent proiect al FASB-ului, din 2023, privind modificarea standardului existent referitor la activele necorporale pentru a include activele crypto. În al treilea rând, teza investighează evaluarea riscurilor de către auditori, precum și factorii comportamentali implicați în misiunile legate de criptomonede. Pentru atingerea acestor obiective, teza este ghidată de întrebări de cercetare specifice fiecărui capitol, după cum urmează.

Capitolul I. Explorarea unor Teritorii Necartografiate: O Analiză Sistematică a Literaturii Privind Contabilitatea și Auditul Criptomonedelor

RQ1: Cum evoluează cercetarea privind contabilitatea și auditul criptomonedelor?
Această întrebare analizează modul în care literatura academică și dezbaterile din practică au evoluat în acest domeniu.

RQ2: Care este obiectul și care sunt criticile aduse literaturii privind contabilitatea și auditul criptomonedelor?

Această întrebare identifică principalele teme de cercetare, metodele utilizate și ariile geografice analizate.

RQ3: Care sunt direcțiile viitoare ale cercetării în contabilitatea și auditul criptomonedelor?
Această întrebare evidențiază lacunele existente și propune direcții pentru cercetări viitoare.

Capitolul II. Implicarea Părților Interesate prin Scrisori de Comentarii: Contabilizarea și Prezentarea Informațiilor privind Activele Cripto în Cadrul FASB

RQ1: Există diferențe între diversele grupuri de respondenți în ceea ce privește nivelul de transmitere a scrisorilor de comentarii la proiectul FASB (Exposure Draft)?

Această întrebare analizează tipurile de părți interesate implicate în procesul de consultare.

RQ2: Care este gradul de acord (sau dezacord) față de aspectele menționate în proiectul FASB?

Această întrebare identifică în ce măsură respondenții susțin sau contestă propunerea.

RQ3: Ce argumente au fost evidențiate de respondenți în scrisorile lor de comentarii?

Această întrebare investighează preocupările, recomandările și sugestiile de îmbunătățire formulate de diferitele grupuri de părți interesate.

RQ4: În ce măsură a fost FASB receptiv la contribuțiile părților interesate în procesul de elaborare a standardelor?

Această întrebare analizează modul în care FASB abordează și integrează feedback-ul primit prin scrisorile de comentarii.

Capitolul III. Investigarea Dimensiunilor de Risc ale Tranzacțiilor cu Criptomonedă în Audit

RQ1: Care sunt cele mai ridicate riscuri asociate criptomonedelor, în percepția auditorilor?

Această întrebare identifică și ierarhizează riscurile de audit asociate criptomonedelor.

RQ2: Ce impact are scepticismul profesional asupra evaluării de către auditori a riscurilor asociate deținerilor și tranzacțiilor cu criptomonedă?

Această întrebare analizează relațiile dintre evaluarea riscului, scepticismul profesional, presiunile de timp, experiența și expertiza auditorilor.

3. Cadrul Teoretic

Pornind de la concluziile analizei sistematice a literaturii (SLR), cercetarea examinează fenomenul criptomonedelor în domeniile contabilității și auditului, adoptând două teorii principale: teoria legitimității și teoria contabilității comportamentale (Behavioral Accounting Theory – BAT). În mod specific, teoria legitimității fundamentează analiza din capitolul al doilea, iar BAT pe cea din

capitolul al treilea. Aceste două perspective sunt utilizate pentru a interpreta modul în care organismele de standardizare (precum FASB) și profesioniștii (auditorii) răspund la fenomenul emergent al criptomonedelor. Prin combinarea acestor abordări, teza analizează adaptarea la crypto atât la nivel instituțional, cât și la nivel individual.

Teoria legitimității oferă un cadru pentru înțelegerea modului în care organismele de standardizare, precum FASB, urmăresc să își mențină acceptarea socială prin alinierea acțiunilor lor la normele și așteptările sociale. Aceasta stă la baza analizei procesului de elaborare a standardelor din capitolul al doilea, susținând ideea că autoritățile de reglementare contabilă își mențin legitimitatea prin răspunsul la cerințele părților interesate și prin asigurarea transparenței în procesul decizional, demonstrând transparență, echitate și receptivitate.

Potrivit lui Richardson și Eberlein (2011), legitimitatea cuprinde trei componente: input, throughput și output, fiecare reflectând gradul în care organismele de standardizare implică eficient părțile interesate, corectitudinea procesului decizional și adecvarea standardului final. Aplicată în contextul FASB, teoria legitimității permite analizarea implicării și diversității părților interesate (componenta input), precum și a gradului de receptivitate al organismului de standardizare la contribuțiile acestora (componenta throughput), prin urmărirea modificărilor documentelor. Cercetările anterioare arată că participarea extinsă a părților interesate și receptivitatea organismelor de standardizare reprezintă mecanisme centrale prin care acestea își gestionează legitimitatea. Având în vedere că acest standard modificat nu a fost încă implementat, analiza curentă se concentrează doar asupra componentelor input și throughput.

Teoria contabilității comportamentale (BAT) analizează relația dintre contabilitate și comportamentul uman în contexte organizaționale (Pesămaa, 2017). Cercetările au subliniat necesitatea examinării presupunerilor comportamentale care stau la baza practicilor contabile tradiționale (Caplan, 1966). Domeniul contabilității comportamentale acoperă mai multe arii importante, inclusiv auditul. În mod specific, BAT fundamentează capitolul al treilea, axat pe procesele decizionale ale auditorilor, în special pe modul în care aceștia evaluează riscurile asociate criptomonedelor. Aceasta analizează modul în care factorii psihologici (precum scepticismul profesional) și cei contextuali (cum ar fi presiunile de timp) influențează deciziile de audit (evaluarea riscului), fiind deosebit de relevantă în contexte caracterizate de incertitudine ridicată, precum cel al criptomonedelor. Cercetările anterioare sugerează că judecățile auditorilor

în medii incerte sunt influențate de nivelul lor de scepticism, precum și de experiența și expertiza în domeniul analizat și cea în audit. Astfel, acest cadru teoretic susține dezvoltarea modelului PLS-SEM.

4. Metodologie

Pentru a răspunde obiectivelor propuse, teza utilizează un design de cercetare cu metode mixte, combinând abordări cantitative și calitative, fiecare capitol aplicând metoda adecvată atingerii obiectivelor sale.

Primul capitol utilizează o analiză sistematică a literaturii (SLR), urmând abordarea propusă de Tranfield et al. (2003) și Massaro et al. (2016), pentru a oferi o evaluare sistematică și replicabilă a literaturii privind contabilitatea și auditul criptomonedelor. Analiza se bazează pe protocolul SLR, respectând un proces transparent și reproductibil care include căutări în baze de date, criterii predefinite de includere și excludere, codificare tematică și verificări pentru asigurarea consistenței. Astfel, a fost elaborată o strategie de căutare cuprinzătoare, urmată de proceduri riguroase de selecție a articolelor indexate în Scopus și Web of Science, utilizând un șir de cuvinte-cheie rafinat, rezultând un total de 2.032 de articole. Acestea au fost filtrate în funcție de limbă, titlu, rezumat, cuvinte-cheie, eliminarea duplicatelor și verificarea eligibilității textului integral, obținându-se un eșantion final de 84 de publicații. Setul de date rezultat permite evaluarea sistematică a principalelor teme de cercetare și a tiparelor metodologice. Metodologia SLR a inclus și analiza citărilor pentru a contextualiza relevanța și influența articolelor selectate. Ulterior, un cadru structurat a ghidat procesul de codificare și analiză a articolelor, incluzând anul publicării, tipul autorilor, metoda de cercetare, localizarea geografică și tema cercetării. Codificarea a fost realizată manual, în Excel, asigurând fiabilitatea prin aplicarea consecventă a categoriilor predefinite, iar validitatea a fost consolidată prin includerea atât a studiilor frecvent citate, cât și a celor mai puțin citate. Această procedură sistematică și transparentă constituie o bază solidă pentru identificarea temelor principale și a direcțiilor viitoare de cercetare în domeniul contabilității și auditului criptomonedelor.

Al doilea capitol utilizează analiza de conținut deductivă pentru a evalua participarea părților interesate și receptivitatea organismului de standardizare. Datele analizate includ 83 de scrisori de

comentarii, proiectul de expunere (Exposure Draft – ED), precum și standardul final ASU 2023-08. Pentru a răspunde la RQ1, respondenții au fost clasificați în grupuri de părți interesate pe baza categoriilor stabilite de FASB, rafinate printr-o întâlnire cu membri FASB pentru a asigura alinierea cu clasificarea lor. Aceste grupuri au fost ulterior grupate în trei categorii mai largi: profesioniști contabili, utilizatori și societate. Întrebările RQ2–RQ4 au fost prelucrate prin analiza de conținut realizată manual, utilizând software-ul Nvivo, codificând răspunsurile în funcție de nivelul de acord și de categoria tematică a sugestiilor (clarificare, scop, evaluare, prezentare, divulgarea informațiilor). Pentru RQ4, receptivitatea FASB a fost evaluată prin urmărirea modificărilor de la ED la ASU 2023-08, și compararea acestora cu sugestiile părților interesate. Această abordare calitativă permite o analiză robustă a legitimității de tip input și throughput în procesul de elaborare a standardelor pentru activele crypto.

Al treilea capitol utilizează un design de cercetare empiric, bazat pe un chestionar, având ca scop investigarea modului în care auditorii evaluează riscurile asociate criptomonedelor și a influenței scepticismului profesional, presiunilor de timp, experienței și expertizei asupra acestor evaluări. Datele au fost colectate printr-un chestionar structurat distribuit online auditorilor, utilizând tehnici de eșantionare intenționată (purposive) și de tip „bulgăre de zăpadă” (snowball). Chestionarul a inclus cinci secțiuni: date demografice și profesionale (inclusiv experiență și expertiză), percepții privind impactul criptomonedelor asupra riscului inherent și onorariilor de audit, evaluarea a 17 scenarii de risc asociate criptomonedelor (din perspectiva probabilității de apariție și a impactului), scepticismul profesional (măsurat prin scala Hurrtt), și presiunea bugetului de timp (bazată pe scala Otley și Pierce, 1996). Eșantionul final include 150 de auditori din mai multe țări. În prima etapă, pentru identificarea și ierarhizarea celor mai riscante scenarii, s-au calculat mediile probabilității și ale impactului pentru fiecare scenariu, iar nivelul riscului a fost determinat prin produsul acestor valori. Având în vedere că unele scenarii au fost evaluate frecvent cu opțiunea „6 = imposibil de determinat”, a fost calculat un scor de incertitudine, bazat pe frecvența acestei opțiuni pentru fiecare scenariu, atât pentru probabilitate, cât și pentru impact. În a doua etapă, datele au fost analizate utilizând modelarea prin ecuații structurale pe baza metodei Partial Least Squares (PLS-SEM), în SmartPLS, pentru testarea ipotezelor și evaluarea influenței factorilor psihologici și contextuali asupra evaluării riscurilor de audit asociate criptomonedelor.

Triangularea acestor metode asigură o înțelegere cuprinzătoare a temei, realizând o conexiune între perspectivele teoretice, evoluțiile de reglementare și evaluările practice ale riscurilor.

5. Principalele Rezultate

Capitolul I – Stadiul Cercetării Academice privind Criptomonedele

Rezultatele pentru RQ1 evidențiază o creștere semnificativă a cercetării în domeniul contabilității și auditului criptomonedelor. Prin analiza literaturii academice din ultimul deceniu, a profilului autorilor, a metodologiilor utilizate, a ariei geografice și a temelor de cercetare, primul capitol al tezei identifică tipare relevante în acest domeniu. Analiza tematică oferă perspective importante asupra evoluției literaturii, constituind baza pentru întrebările de cercetare ulterioare.

Pentru RQ2, s-a observat că literatura se concentrează și este criticată în jurul unor teme emergente, precum: reglementarea, clasificarea, evaluarea, prezentarea informațiilor, auditul și utilizarea criptomonedelor în activități ilegale. Una dintre principalele debateri vizează cadrul de reglementare aplicabil criptomonedelor, literatura evidențiind trei abordări: aplicarea standardelor existente, modificarea acestora pentru a include aspecte legate de criptomonede sau elaborarea unui standard dedicat. În ceea ce privește clasificarea, literatura susține utilizarea IAS 2 „Stocuri” pentru criptomonedele deținute în scop de revânzare în cursul normal al activității și IAS 38 „Active necorporale” în celelalte cazuri. Din perspectiva evaluării, valoarea justă este considerată cea mai relevantă metodă, având în vedere volatilitatea ridicată a criptomonedelor, în concordanță cu modificările recente din US GAAP. În ceea ce privește prezentarea informațiilor, literatura subliniază necesitatea unor cerințe suplimentare specifice criptomonedelor, întrucât cele existente sunt considerate insuficiente. De asemenea, un alt aspect recurent este utilizarea criptomonedelor în activități ilegale, precum spălarea banilor sau evaziunea fiscală, posibilă datorită caracteristicilor lor specifice, precum descentralizarea și pseudo-anonimitatea. În acest context, auditorii trebuie să evalueze scopul tranzacțiilor cu criptomonede efectuate de entitatea auditată, respectiv dacă acestea sunt integrate în strategia de afaceri sau au ca obiectiv menținerea anonimatului. Totodată, analiza evidențiază riscuri de audit ridicate, generate de lipsa experienței și expertizei atât la nivelul auditorilor, cât și al clienților. Prin urmare, este necesară dezvoltarea competențelor în acest domeniu, prin formare profesională sau prin implicarea experților în echipele de audit.

În final, RQ3 subliniază necesitatea extinderii cercetării în acest domeniu. Criptomonedele provoacă limitele cadrului contabil și de audit existent, fiind necesară dezvoltarea unor metode, instrumente și reglementări adecvate. De asemenea, dinamica accelerată a cadrului de reglementare impune cercetări suplimentare pentru a înțelege impactul acestor evoluții asupra practicii.

În ansamblu, rezultatele arată că literatura recunoaște criptomonedele atât ca o provocare, cât și ca o oportunitate pentru profesia contabilă și de audit, însă lipsesc abordări unitare. Capitolul evidențiază necesitatea urgentă a unor cadre conceptuale capabile să reflecte natura specifică a acestor active.

Capitolul II – Participarea Părților Interesate și Receptivitatea Organismului de Standardizare

Capitolul al doilea analizează procesul de elaborare a standardelor în cadrul FASB care a condus la ASU 2023-08, standardul modificat privind activele necorporale care include activele crypto în US GAAP.

Rezultatele pentru RQ1 indică faptul că scrisorile de comentarii au fost transmise de grupuri diverse de părți interesate, evidențiind legitimitatea de tip input a acestui proces. Similar altor contexte de elaborare a standardelor contabile, profesia contabilă este cea mai activă categorie, reflectând interesul acesteia de a influența rezultatele în concordanță cu interesele profesionale. În mod notabil, utilizatorii reprezintă al doilea grup ca nivel de implicare, spre deosebire de cercetările anterioare, ceea ce reflectă importanța acestui proiect pentru aceștia (de exemplu, investitorii). De asemenea, un număr relativ ridicat de persoane fizice („alții”) au transmis scrisori de comentarii, aspect explicat prin interesul personal pentru criptomonede.

Pentru RQ2, analiza de conținut a celor 83 de scrisori evidențiază un nivel ridicat de susținere a propunerilor FASB (63,4%) din partea tuturor categoriilor de părți interesate. Dezacordul este redus (3,92%), iar acordul parțial este limitat (6,25%). Această reacție pozitivă reflectă necesitatea ridicată de clarificare în domeniul contabilizării criptomonedelor. Profesioniștii contabili au oferit argumente mai detaliate, bazate pe experiență, atât pentru susținerea propunerilor, cât și pentru identificarea limitărilor sau formularea de sugestii de îmbunătățire, având în vedere impactul acestor standarde asupra situațiilor financiare.

În ceea ce privește RQ3, părțile interesate au propus mai multe îmbunătățiri, profesioniștii contabili concentrându-se în principal asupra clarificărilor (52,66%), pentru a asigura o aplicare corectă și consecventă a standardului. În schimb, utilizatorii au pus accent mai mare pe aspectele legate de prezentarea informațiilor (37,84%), în concordanță cu literatura anterioară, care arată că aceștia sunt mai interesați de transparența și utilitatea informațiilor financiare.

Pentru RQ4, rezultatele arată că FASB a fost receptiv la feedback-ul primit, integrând o parte dintre sugestiile frecvente, în special cele privind clarificarea, scopul și evaluarea. Acest lucru susține legitimitatea de tip throughput. Totuși, FASB a adoptat o strategie de revizuire relativ restrânsă, invocând constrângeri de timp, lăsând unele aspecte în afara domeniului modificărilor. Cu toate acestea, prin continuarea demersurilor (de exemplu, prin Invitation to Comment din 2025), FASB demonstrează un angajament continuu pentru consolidarea legitimității.

Capitolul III – Riscul de Audit și Determinanții Comportamentali în Misiunile Legate de Criptomonedă

Capitolul al treilea analizează modul în care auditorii evaluează riscurile asociate criptomonedelor. Pentru RQ1, rezultatele indică faptul că volatilitatea pieței, metodele inconsistente de evaluare și dificultățile de evaluare sunt percepute drept cele mai ridicate riscuri, datorită potențialului de denaturare semnificativă. Analiza incertitudinii arată că erorile de tranzacționare, activitățile frauduloase, verificarea dreptului de proprietate și aspectele legate de portofelele crypto sunt domenii în care auditorii manifestă un nivel ridicat de incertitudine, indicând lipsa expertizei și necesitatea unor ghiduri mai clare și a formării profesionale.

Pentru RQ2, evaluarea modelelor confirmă fiabilitatea și validitatea acestora, fără probleme de coliniaritate. Deși puterea predictivă este moderată, modelul este adecvat contextului emergent. Rezultatele PLS-SEM arată că scepticismul profesional influențează pozitiv evaluarea riscului, confirmând literatura de specialitate. Experiența și expertiza în domeniul criptomonedelor au un impact semnificativ asupra scepticismului, sugerând că auditorii familiarizați cu acest domeniu manifestă o abordare mai critică. În schimb, presiunile de timp afectează negativ scepticismul profesional. De asemenea, experiența specifică în criptomonedă contribuie la dezvoltarea experienței generale în audit. Spre deosebire de aceasta, experiența generală în audit nu influențează semnificativ evaluarea riscului sau scepticismul, sugerând importanța cunoștințelor specifice domeniului. În final, experiența în criptomonedă și presiunile de timp influențează

indirect evaluarea riscului prin intermediul scepticismului profesional. Aceste rezultate evidențiază rolul dominant al factorilor comportamentali și contextuali în evaluarea riscurilor. Studiul propune o ierarhizare a riscurilor în auditul criptomonedelor și subliniază necesitatea dezvoltării programelor de formare și a ghidurilor etice pentru a face față acestor provocări.

6. Concluziile Tezei

Această teză doctorală subliniază faptul că criptomonedele au influențat cadrul și practicile contabilității și auditului. Prin intermediul concluziilor obținute din analiza sistematică a literaturii, examinarea celui mai recent proiect FASB privind criptomonedele, și analiza empirică a riscurilor de audit asociate criptomonedelor, teza arată că practicienii contabili și auditorii operează într-un mediu caracterizat de incertitudine, lacune de reglementare și riscuri noi.

Literatura privind contabilitatea și auditul criptomonedelor reflectă interesul tot mai mare pentru acest domeniu, punând accent pe reglementare, clasificare, evaluare, prezentarea informațiilor, audit și posibile activități ilegale. Aceasta evidențiază necesitatea urgentă a unor cadre conceptuale mai clare și mai cuprinzătoare, precum și a unor standarde și metode specifice criptomonedelor.

Mai mult, examinarea procesului de elaborare a standardelor FASB pentru activele crypto confirmă această nevoie de reglementare, arătând un sprijin larg din partea diferitelor părți interesate. Respondenții au întâmpinat mai multe provocări practice și au propus sugestii pentru îmbunătățirea standardului modificat, solicitând frecvent clarificări, exemple și definiții. Deși FASB a demonstrat receptivitate prin includerea unor sugestii frecvente, s-a decis menținerea unui domeniu de aplicare restrâns, lăsând mai multe aspecte nerezolvate. Aceasta reflectă un echilibru între legitimitatea procesului de standardizare și provocările continue ale reglementării unor active unice și emergente.

Analiza empirică a evaluării riscurilor de audit în criptomonede a evidențiat cele mai ridicate riscuri percepute de auditori, precum și un nivel ridicat de incertitudine. Scepticismul profesional a fost identificat ca un factor esențial în evaluarea riscului, influențat de experiența și expertiza specifică auditorilor în domeniul criptomonedelor, dar și de presiunile de timp. Experiența generală în audit nu este suficientă pentru a pregăti auditorii pentru particularitățile și complexitatea

criptomonedelor, evidențiind necesitatea formării și educației, a echipelor mixte și a unor instrumente și metodologii de audit actualizate.

Originalitatea tezei se reflectă prin abordarea sa cuprinzătoare, care leagă literatura academică, analiza reglementărilor și dovezile empirice din practica de audit. Este unul dintre primele studii care oferă o analiză sistematică și replicabilă a literaturii dedicate contabilității și auditului criptomonedelor, abordând un domeniu fragmentat și insuficient cercetat. Teza se distinge și prin examinarea standardului FASB modificat pentru activele crypto, integrând multiple surse de dovezi, inclusiv feedback-ul părților interesate, documente oficiale și perspective directe ale unor membri FASB, oferind astfel o perspectivă nuanțată asupra procesului de standardizare într-un context nou. În plus, investighează o zonă mai puțin cercetată a auditului criptomonedelor printr-o perspectivă comportamentală, integrând teoria contabilității comportamentale cu analiza empirică (PLS-SEM) pentru a investiga modul în care auditorii evaluează riscurile în medii caracterizate de incertitudine ridicată. Prin combinarea acestor perspective, teza oferă o înțelegere cuprinzătoare a provocărilor, riscurilor și implicațiilor asociate criptomonedelor.

Teza contribuie la literatura academică, teorie și practică. În primul rând, îmbogățește literatura prin extinderea stadiului restrâns al cunoștințelor existente privind contabilitatea și auditul criptomonedelor, oferind unul dintre primele SLR-uri dedicate acestui domeniu, analizând un proces recent și solicitat de standardizare și colectând dovezi empirice privind evaluarea riscurilor de audit în domeniul criptomonedelor. În al doilea rând, avansează teoria prin explorarea celui mai recent proiect de contabilizare a criptomonedelor, respectiv standardul FASB modificat pentru a include active crypto, prin prisma teoriei legitimității. Teza îmbogățește, de asemenea, cercetarea contabilității comportamentale, evidențiind modul în care factorii psihologici (scepticismul) și cei contextuali (cum ar fi presiunea timpului) influențează comportamentul auditorilor în evaluarea riscului. În ultimul rând, contribuția practică constă în identificarea principalelor provocări în contabilizarea și auditul criptomonedelor, evidențiind preocupările părților interesate și oferind recomandări concrete pentru regulatori, standard-setteri și practicieni. Acestea includ ghiduri pentru îmbunătățirea practicilor de raportare și evaluare, un cadru de ierarhizare a riscurilor și semne de alarmă pentru auditori, precum și informații bazate pe dovezi care pot susține programele de formare și dezvoltarea instrumentelor și metodologiilor pentru auditul criptomonedelor.

Teza recunoaște, de asemenea, mai multe limitări. În primul rând, există constrângeri legate de selecția bazelor de date și a cuvintelor-cheie utilizate în SLR-ul primului capitol. O altă limitare este utilizarea metodei subiective de analiză în capitolul al doilea, respectiv analiza de conținut, care poate influența clasificarea scrisorilor de comentarii și interpretarea opiniilor respondenților. Rezultatele acestui capitol nu pot fi generalizate, fiind concentrate în principal pe respondenți din SUA. Limitările capitolului al treilea includ natura transversală a datelor colectate prin sondaj și răspunsurile subiective ale respondenților. În final, dată fiind natura emergentă a subiectului criptomonedelor, rezultatele tezei pot deveni neconforme cu evoluțiile în domeniu, pe măsură ce apar noi ghiduri și metodologii.

Aceste limitări deschid direcții pentru cercetări viitoare, contribuind la dezvoltarea standardelor specifice criptomonedelor, a instrumentelor și tehnicilor îmbunătățite pentru monitorizarea și urmărirea tranzacțiilor crypto. Studiile viitoare ar putea investiga perspectivele părților interesate în diferite jurisdicții, analiza factorilor comportamentali care influențează judecata auditorilor sau urmări riscurile asociate criptomonedelor în timp. Aceste direcții subliniază necesitatea unui aport academic continuu în domeniul contabilității și auditului criptomonedelor, sprijinind practicienii, entitățile de reglementare, și factorii de decizie politică.